רחל בלובשטיין, משוררת
(1890-1931)

נולדה ברוסיה בעיר סרטוב שעל גדות נהר הוולגה למשפחה ציונית. בגיל חמש־עשרה החלה לכתוב שירים ברוסית. ב-1909, בהיותה בת תשע־עשרה, סיירה בארץ והחליטה להישאר ולהשתלב בה. תחילה התיישבה ברחובות ולאחר מכן עברה ל"חוות העלמות" הלימודית בכינרת כדי ללמוד חקלאות. שם נפגשה עם אהרן דוד גורדון, איש תנועת העבודה, שהשפיע עליה רבות ועם זלמן רובשוב, לימים הנשיא השלישי שז"ר. ב-1913 נסעה לטולוז בצרפת כדי להמשיך בלימודי החקלאות, אך עקב מלחמת העולם הראשונה לא שבה ארצה ונסעה לרוסיה. עבדה בבית יתומים וטיפלה ביתומי מלחמה ושם דבקה בה מחלת השחפת שהיתה חשוכת מרפא בתקופה ההיא. ב-1919 חזרה לישראל באנייה "רוסלאן", יחד עם קבוצת אנשים, שזכתה להיקרא "העלייה השלישית", שלימים יהיו בצמרת ההנהגה והתרבות בארץ. בישראל שבה רחל אל הנופים האהובים עליה, קבוצת דגניה והכינרת, המוכרים משיריה. בעקבות מחלתה נאלצה לעזוב את דגניה ונדדה בין צפת, ירושלים ותל־אביב. את ימיה האחרונים העבירה בבית מרפא לחולי שחפת בגדרה.

וְאוּלַי לֹא הָיוּ הַדְּבָרִים מֵעוֹלָם.
וְאוּלַי
מֵעוֹלָם לֹא הִשְׁכַּמְתִּי עִם שַׁחַר לַגָּן,
לְעָבְדוֹ בְּזִעַת אַפַּי?
מֵעוֹלָם, בְּיָמִים אֲרֻכִּים וְיוֹקְדִים
אֲרֻכִּים וְיוֹקְדִים שֶׁל קָצִיר,
בִּמְרוֹמֵי עֲגָלָה עֲמוּסַת אֲלֻמּוֹת
לֹא נָתַתִּי קוֹלִי בְּשִׁיר?
מֵעוֹלָם לֹא טָהַרְתִּי בִּתְכֵלֶת שׁוֹקְטָה
וּבְתֹם
שֶׁל כִּנֶּרֶת שֶׁלִּי... הוֹי כִּנֶּרֶת
שֶׁלִּי, הֲהָיִית, אוֹ חָלַמְתִּי חֲלוֹם?

רוב שיריה פורסמו בעיתון "דבר" והם נתחבבו מאוד על קוראיה שציפו להם מידי שבוע. פרט לשירים עסקה רחל גם בתרגום ותרגמה את שירת אחמטובה, פושקין, יסנין ועוד. שיריה השפיעו מאוד על התרבות של היישוב היהודי והם עיצבו את תפיסת עולמם של דור הבנים: משה דיין, יגאל אלון ויצחק רבין. בוועידת היסוד של מפא"י ב-1930 התנוסס פסוק מתוך שיר שלה "לגול את האבן מפי הבאר" על כרזה שהוצבה באולם. רבים משיריה הולחנו ונחשבים לנכסי צאן ברזל של התרבות הישראלית. רחל נפטרה בגיל ארבעים בבית החולים "הדסה" בתל־אביב ונקברה בבית הקברות של קבוצת כינרת. מקום קבורתה הפך מוקד עליה לחובבי שירתה.

לד"ר מריסה כצנלסון, בתה של המשוררת יוכבד בת מרים, זיכרונות ילדות מרחל שהיתה חברה טובה של אמה, והיא מספרת: "רחל גרה מול שמעון הלקין, בבוגרשוב פינת הירקון. אנחנו גרנו בסמוך, מול גת רימון. היא היתה חלק מהילדות שלי. אפילו נתנה לי במתנה ספר ילדים. היא היתה באה אלינו לפנות ערב, לוקחת את אמא בכרכרה ויחד היו הולכות לטייל, לקונצרטים, לסינימה 'גן רינה'. כשחלתה מאוד אסור היה לה לדבר והיא היתה כותבת לנו פתקאות. אני זוכרת אותה שוכבת במיטה, לבנה כמו הסדין".

בעיר

וְכָךְ מִיּוֹם אֶל יוֹם, אֲנִי אַסְכִּין לָעִיר,
לִסְחִי חוּצוֹת, לַהֲמוּלָה מַמְאֶרֶת,
לְשִׁמְמַת בֶּטוֹן, לִפְנֵי זָרִים בַּכֹּל,
וְלֹא אֶקָּבֵל, וְלֹא אֶלְחַשׁ: "כִּנֶּרֶת!..."

וְרַק בִּשְׁעוֹת הַלַּיִל, בִּשְׁעוֹת הָעִצָּבוֹן,
רַק בַּלֵּילוֹת, בַּאֲפֵלָה וָשֶׁקֶט,
אֶבְכֶּה וַאֲגָרֵד בְּחֶרֶס־זִכְרוֹנוֹת
הַפֶּצַע הַהוֹפֵךְ צַלֶּקֶת.

תרפ"ח
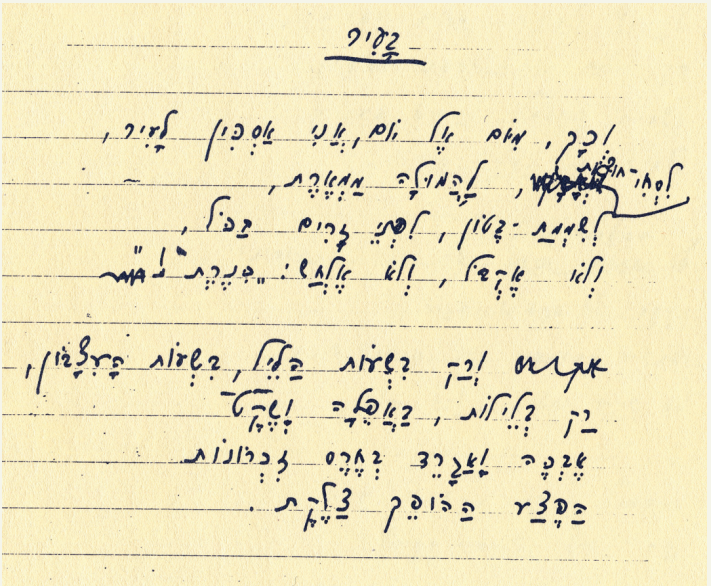
השיר "בעיר" בכתב ידה של רחל